

(O)Ärlighet – sanningen om lögner

Vad är en sanning och vad är en lögn? Kan det vara så att vi ljugar mer än vad vi tror? I denna film behandlas temat lögner och hur vi människor förhåller oss till dem. Den forskning som presenteras i filmen visar att vi människor gärna tar till en lögn när det gynnar oss, och att de vi ljugar mest för är oss själva.

Speltid: 55 min

Från: 13 år och uppåt

Ämne: Psykologi, Samhällskunskap, Värdegrund, Filosofi, Religion (etik), Hälsa

Produktionsland:
USA, 2016

Svensk version:
© Cinebox, 2017

Ansvarig utgivare:
Ann Nordström

Filmmr: 7365

**För ytterligare
källinformation:**
Kontakta Cinebox
08-445 25 50

(O)Ärlighet – sanningen om lögner

Dan Ariely är professor i beteendevetenskaplig ekonomi. Han föreläser om det arbete som han och hans forskarteam utför på temat lögner. Osanningar verkar finnas överallt – i affärlivet, i politiken och i våra relationer till varandra. Så länge som lögnerna är tillräckligt små kan vi upprätthålla vår bild av oss själva som goda människor. Dan Ariely kallar fenomenet för fiffelfaktorn. Vår benägenhet att ljuga beror av en rad olika faktorer. Forskarteamets studier visar att social acceptans är en viktig faktor. Om vi kan intala oss att alla andra ljugar på samma sätt kan vi rationalisera lögnen. Samma sak gäller om konsekvenserna av lögnen upplevs som avlägsna, till exempel om lögnen drabbar ett kollektiv istället för en individ eller om den innebär en nästan omärkbar påverkan på ett företags eller en organisations ekonomi. Att lögner är fel är en djupt rotad värdering i nästan alla kulturer. Ändå överger vi vår moral och använder lögner när det passar oss. Dan Ariely tror att lögnen är något djupt mänskligt, och att ett visst mått av oärlighet har gynnats av evolutionen. Lögnerna har negativ inverkan på vår ekonomi, demokrati och medmänsklighet. Men Dan Ariely ser ljus på framtiden. Han tror att vi med rätt strategier kan påminna människor om deras moral och vända oärlighet till uppriktighet.

Nyckelord

Lögner, livslögn, rätt/orätt, att ljuga, sanning, ekonomi, beteendevetenskap, rationalitet, moral, pliktetik, etik.

Diskussionsfrågor

1. Varför tror du att förbud mot att ljuga förekommer i så många kulturer och religioner?
2. Vilka faktorer påverkar oss i valet mellan att ljuga och att tala sanning?
3. Vad menas med uttrycket "avstånd från pengar" i detta sammanhang?
4. Hur menar Dan Ariely att lögnerna påverkar samhällets ekonomi?
5. Vad menas med begreppet "socialt kapital", och på vilket sätt kan det främja sanning?
6. På vilket sätt menar Dan Ariely att vi ljugar för oss själva?
7. Behöver lögner alltid vara något dåligt? Motivera!
8. På vilket sätt menar Dan Ariely att det ligger i vår natur att ljuga? Håller du med?
9. Varför är ekonomer intresserade av mänskliga beteenden? Kan du ge andra exempel på hur information om människors beteenden används i ekonomiskt syfte?
10. Hur tror du att vi kan minska antalet lögner i samhället?
11. Mot vem har vi ett ansvar att tala sanning?
12. Är lögner främst ett moraliskt eller ett ekonomiskt problem, tycker du?

Här kan du hämta mer information

<http://illvet.se/manniskan/hjarnan/logner-ar-vanebildande> - Tidskriften Illustrerad vetenskap om hur lögner snabbt blir en vana.

<http://www.dn.se/nyheter/vetenskap/ny-forskning-hjarnan-hardas-av-logner/> - Dagens nyheter om hur lögner blir fler och större.

<http://fof.se/tidning/2007/8/svarta-och-vita-logner> - Tidskriften Forskning och framsteg behandlar temat lögner ur både ett evolutionärt och ett samhällsligt perspektiv.

<https://www.svd.se/en-logn-kan-vara-bade-ratt-och-fel> - Svenska dagbladet reder ut filosofins olika bud vad gäller lögner.

<http://www.dn.se/insidan/darfor-ljuger-och-fuskar-vi/> - Psykologiprofessorn Per Carlbring skriver om lögner i Dagens nyheter.

<http://www.alltomvetenskap.se/nyheter/lognare-ar-vi-allihopa> - Tidskriften Allt om vetenskap om de nyttiga vardagslögnerna.

<https://modernpsykologi.se/2017/01/25/darfor-ljuger-vi-for-varandra-hela-tiden/> - Tidskriften Modern psykologi om varför vi ljugar.

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Mytomani> - Wikipedia om mytomani – att ljuga tvångsmässigt.

www.ne.se - Nationalencyklopedin

<https://duckduckgo.com/> - En sökmotor som inte spårar dig

<http://factlab.com/#lo=1> - Dagens nyheters skolsajt

<http://www.cinebox.se/> - Cinebox hemsida

Filmen om lögner passar bra i samhällsorienterande undervisning för grundskolans äldre elever. Här enligt några exempel ur det centrala innehållet i Lgr11 och Gy11, se www.skolverket.se.

I årskurs 7-9, samhällskunskap, Lgr11

- Rättigheter och rättsskipning:

"Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter"

- Samhällsresurser och fördelning:

"Hur hushållens, företagens och det offentliga ekonomi hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomin och vilka effekter de kan få för individer och grupper"

I årskurs 7-9, religion, Lgr11

- Etik:

"Vardagliga moraliska dilemman. Analys och argumentation utifrån etiska modeller, till exempel konsekvens- och pliktetik" och

"Etiska begrepp som kan kopplas till frågor om hållbar utveckling, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar, till exempel frihet och ansvar"

GY11

Religionskunskap 1, 50p

"Etiska ord och begrepp utifrån olika situationer i vardagen och i yrkeslivet."

Religionskunskap 2, 100 p

"Etiska och existentiella frågor med utgångspunkt i kristendomen, övriga världsreligioner och andra livsåskådningar samt i elevernas egna ställningstaganden."

Samhällskunskap

"Konsumentens rättigheter. Människans konsumtion i förhållande till hennes behov och resurser."